

Innhold

Forord	11
Forkortelser	15
Kapittel 1	
Vil jordbruket lykkes?	17
Utfordringen i dag	19
Problemstillingene	23
Kapittel 2	
Tilbud og etterspørsel av jordbruksvarer	25
Hvor dyrkes hva?	26
Animalske produkter	29
Hva før verden?	31
Hvem har overskudd og underskudd av planteprodukter?	32
Handel med jordbruksvarer	35
Ekspert av jordbruksvarer fra sør til nord	39
Etterspørsel av jordbruksråvarer	41
Olje- og jordbruksvarer	43
Produksjon av biodrivstoff	44
Biodrivstoff i fremtiden	46
Tilbud – nytt areal	48
Tap av dyrket mark	50

Arealutbytte	51
Produksjonsutfordringer – vann, sykdom og klimaendringer	53
Sykdom	53
Vann – det 21. århundrets olje	56
Kamp om vann	58
Klimaendringer	61
Klimaendringer og jordbruket	64
Tilpasninger til endret klima	65
Tilbud og etterspørsel etter andre verdenskrig	67
Priser på tempererte varer	67
Tropiske produkter	69
Trendskift i det nye årtusenet	71
Stigende priser vekker gamle problemer	72
Vil produksjonen øke raskt når prisene stiger?	77
Kan råvaretilgangen følge etterspørselen?	77
Økonomisk krise og produksjon	79

Kapittel 3

Ideer om jordbruk, handel og samfunn gjennom skiftende tider

Fysiokratene – jordbruk som økonomiens basis	82
Frie markeder og balanse mellom by og land	83
Adam Smith – samtid og ettertid	84
Internasjonal arbeidsdeling mellom jordbruk og industri	85
Ricardo og jordbruket	86
Konsekvenser av Ricardo	88
«Infant industries» og oppfostringstøll	88
Moderne jordbrukspolitikk – New Deal	89
Motkonjunktur	92
Matematikken overtar økonomien – politisk økonomi	92
Nyere tanker om handel	94
Nyliberalismen	95
Politiske konsekvenser	96
Jordbruket og nyliberalismen	96
Nyliberalismen mot slutten?	97
Svikter frihandelsteorien?	98
Gamle motsetninger, nye aktører	101

Kapittel 4

Jordbruk og utvikling – hva forteller historien?	103
Utvandrerland	103
Plantasjer	106
Europeiske forskjeller	106
Eierskap til jord	108
Råvarer versus industrivarer	111
Statens og importvernets rolle i den første industrialisering	114
Asiatiske undere – andre fase	117
Frihandel og utvikling	119

Kapittel 5

Jordbrukets særtrekk	121
Jordbruket og naturgitte forutsetninger	
– «loven om avtakende utbytte»	121
Jordbrukets produktivitet	124
Jordbruket og mennesket	125
Liten selvregulering	126
Jordbruket og paradoksene	128
Jordbruk versus industri	130

Kapittel 6

Underskudd på jordbruksvarer	133
Hungersnød i Europa	133
Kornlager og beredskap i Kina	134
Hungersnødene avtar	135
Mat og verdenskrigene	137
Systemskapte kriser i Øst-Europa	139
Hunger – også en konsekvens av dårlige systemer	140
Jordbruksråvarer og forholdet øst–vest	142
Jordbruksvarer fra koloniene og kull fra bakken	144
India	146
Kina	146
Asiatisk hungersnød øker forspranget	147
Fallende dødelighet – for alltid?	148

Kapittel 7

Hva skapte overskuddet av jordbruksvarer? . . .	151
Den første moderne jordbruksrevolusjon – slutt på brakklegging . . .	152
Den andre jordbruksrevolusjon – transportrevolusjonen	153
Den første jordbrukskrisen	157
Politisk strid	160
Samme krise – forskjellige svar	161
Kolonier og føydale forhold	162
Den tredje jordbruksrevolusjon – industrigjødsel og fossil energi . . .	163
Den andre jordbrukskrisen	165
USA	165
Etterkrigstiden – sterk produktjonsvekst	168
1960-tallet: Den grønne revolusjon	170
1970-tallet: Knapphet og ny satsing	171
1980-tallet: Matoverskudd og nye eksportører	171
1990-tallet: Ny handelsorganisasjon og synkende priser	172
2000-tallet: Nye globale trender	174
2010-tallet: Globalisering i revers og ressurskamp	175

Kapittel 8

Jordbrukets rolle i utvikling	177
Jordbruket og industrialiseringen i Vesten	178
Jordbruket og råvarene	179
Kjøpekraft og sult	180
Jordbruk og kapitalbehov	181
Kinas utvikling	183

Kapittel 9

Hvordan kan jordbruket utvikles?	185
Bonden – en melkeku	186
Produksjon – insentiver og produktivitet	188
Retten til jord	188
Jordreform – Asia versus Latin-Amerika	191
Lønnsomhet – når verdensmarkedsprisen fram til bonden?	192
Samvirke	193
Produktivitetsfaktorer	195
Innsatsfaktorer og kreditt	196
Infrastruktur	198

Vann og jord	199
Hva er «Den grønne revolusjon»?	201
Grønn revolusjon i Asia	202
Kritikk av DGR	203

Kapittel 10

Vil Afrika fø seg selv?	207
Afrikas utfordringer	209
Nødvendig med produktivitsrevolusjon i Afrika	212
Strukturtilpasningsprogrammene og Afrika	214
Strukturtilpasningsprogrammene og jordbruket	215
Hva må til?	216
Afrikas egne initiativ	220
Marshallplan for Afrika	220
Aids og jordbruk	222
Trade first, food later?	223
Eksport av bomull	224
Effekt av eksportsatsing	226
Hvem skal betale?	226
Strukturen i jordbruket	227
Mulighet for å lykkes	228

Kapittel 11

Internasjonale handelsavtaler etter andre verdenskrig	231
ITO og GATT	234
Uruguay-runden	235
WTO	236
Doha-runden	238
Eksportstøtte	239
Internstøtte	240
Markedsadgang	241
Hvem står mot hvem?	242
Eksportører	243
Importører	243
I-land mot u-land?	245
Offensive og defensive nasjonale interesser	245
Effekter av budsjettstøtte til jordbruket	247

Matvarehjelp	249
Hva sier de økonomiske modellene?	250
Hvorfor ble de ikke enige?	253
Vendepunkter	255
Nye styrkeforhold gir nye strategier	256

Kapittel 12

Jordbrukspolitik for det 21. århundret	259
Ny global jordbrukspolitik	261
Nasjonal politikk	262
Produksjon, import og lager for sikker forsyning	264
Forutsigbar eksport og import	266
Internasjonal markedsregulering for tropiske varer	268
Prinsipper for råvareavtale	269
Hva kan Norge gjøre?	270
Hvordan vil WTO endres?	271

Kapittel 13

Det 21. århundrets utfordring	273
Matproduksjonen må doubles	275
Jordbruk og samfunn	277

Litteratur	279
-----------------------------	------------